

ב"ה. יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד.

משיחות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת ה'תשנ"ב

– תרגום מאידית –

א. דובר פעמים רבות לאחרונה ובפרט בזמן האחרון, כי ע"פ כל הסימנים, דורנו הוא הדור האחרון של הגלות, ובמילא הדור הראשון של הגאולה, כיון שכבר סיימו את כל עניני העבודה וכבר עומדים מוכנים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש.

יש השואלים: הרי הגאולה תלוי' בכך ש **כל העולם** יהי' מוכן לכך, לא רק אדם אחד או מספר אנשים, לא רק חלק אחד של העולם – אלא כל העולם, שהרי הגאולה קשורה ותלוי' בקיבוץ נדחי ישראל מארבע כנפות הארץ, וגם בבירורן של אומות העולם בכל הארצות.

היכן רואים – שואלים – שינוי בעולם, שהעולם כיום מוכן יותר לגאולה מאשר בדורות הקודמים?!

ב. ויובן זה בהקדם הטעם לכללות השתלשלות מסעיהם של בני ישראל בגלות ממקום למקום:

אף על פי שפיזורם של בני ישראל במדינות השונות ברחבי תבל ("מפוזר ומפורד בין העמים"¹) הוא ירידה בחיצוניות, וככל שהפיזור רב יותר כך הירידה גדולה יותר – אומרים חז"ל² כי "**צדקה** עשה הקב"ה לישראל שפיזרן לבין האומות", וידוע הפירוש (הפנימי) בזה³, שזהו בגלל המעלה שבאה ע"י עבודתם של בני ישראל בכל מקום ומקום, אשר הם מתיישבים בהתיישבות במדינה זרה, והם "מתלבשים" (באופן המותר ע"פ ההלכה) במנהגי המקום והמדינה (מדברים בשפת המדינה בעניני חול וכו'), בכל מקום ומקום לפי ענינו, לפי תכונות המקום ותכונות אנשי המקום,

וכדברי חז"ל⁴ – "אזלת לקרתא הלך בנימוסי", עד שהדין הוא⁵: "זזה עיקר גדול בכל דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום ואחר המנהג", "העיקר הגדול בדברים אלו (ש)הוא מנהג המדינה"⁶, מנהגי המדינה

¹ אסתר ג, ח.

² פסחים פז, ב.

³ ראה תו"ח שמות שלה, א. ועוד. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 355 ואילך.

⁴ שמו"ר פמ"ז, ה. ועד"ז בב"ר פמ"ח, יד. וראה ב"מ פו, ב. – וראה בארוכה לקו"ש חלק לו תשא תש"נ.

⁵ רמב"ם הל' מכירה פכ"ו ה"ח. ועד"ז שם פכ"ח הט"ו: אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום הידועים להם.

⁶ רמב"ם שם ספכ"ז.

של **אומות העולם** (אשר הם רוב תושבי מדינות חוץ לארץ), בכדי לנצל מנהגים אלו לעבודתו ית', שהרי "כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁷ ו"בכל דרכיך דעהו"⁸, עד – שזה גם "יוסיף" בתורה ומצוות.

ובלשון החסידות⁹ בביאור מאמר חז"ל¹⁰ "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים", ש"גרים" רומז ומתייחס לניצוצות הקדושה המצויים בכל עיני העולם, וזה ש"הגלה הקב"ה את ישראל" במקומות שונים בעולם, הרי זה בכדי לברר, לזכך ולהעלות את הניצוצות המצויים באותו מקום. ולכן "צדקה עשה הקב"ה לישראל שפזרן לבין האומות" – כי עי"ז מתוספת המעלה מעבודתם בבירור ניצוצי הקדושה המצויים ב(מנהגי) כל מדינה ומדינה ובכל מקום ומקום.

מזה מובנת המעלה בכך שיהודים מתפזרים ומתיישבים בריבוי מדינות שונות בעולם – עד לאופן של "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" (כברכת הקב"ה ליעקב¹¹) – כי דווקא ע"י עבודתם של בני ישראל בכל מדינות העולם באופן של התלבשות פנימית (בכל מקום לפי ענינו), עי"ז שמתיישבים ומתגוררים במדינה הזאת, ומתנהגים בעינים המותרים לפי מנהגי המדינה, יכול יהודי לפעול את הבירור והזיכוך (באופן של מלמטה למעלה) של כל מקום ומקום לפי ענינו הוא, ובאופן שנעשית "דירה לו יתברך **בתחתונים**"¹², "תחתונים" לשון רבים, כל תחתון (ומקום) בגדרו הוא. משא"כ כאשר נמצאים במקום ההוא באופן עראי, או שמשפיעים שם ממקום אחר, לא פועלים שם באותו אופן כמו שפועלים כאשר חיים שם בקביעות ובהתיישבות ומתמצאים במנהגי המקום.

נוסף לזה – מתוסף, עי"ז בתוקף והצלחת העבודה, וכמובן בפשטות: הטעם לחילוקי המנהגים (ע"פ תורה) בין מדינה למדינה, הוא מחמת התכונות המיוחדות של המדינה (תכונת המקום, תכונת אנשי המקום וכיו"ב). ולכן, כשמתנהגים על פי מנהג המקום – המתאים יותר לתכונת מקום זה – מביא הדבר הצלחה יתירה. לכן צריך יהודי, המצוי במקום זה, להתנהג לפי מנהג המדינה, עד שהוא צריך גם לנצל את מנהגי המקום בעבודת השם שלו, שהרי ע"י כך מביא הדבר תוספת הצלחה גם בעבודתו בהתאם למנהגי המקום.

⁷ אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

⁸ משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

⁹ ראה תו"א בראשית ו, א. ר"פ לך לך (יא, סע"א ואילך). מג"א קי"ז, ב ואילך.

ועוד.

¹⁰ פסחים שם. וראה גם זח"א רמד, א ובנצ"א שם.

¹¹ ויצא כח, יד.

¹² ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

[עד שזה גופא, שהדין הוא שצריך לנהוג כמנהגי המקום – פועל, שמנהג המקום נהפך להנהגה שע"פ תורה. כלומר, שבמקרים שאין בדבר משום סתירה להלכה, ההלכה עצמה מחייבת יהודי להתנהג לפי מנהגי המדינה בעיני משא ומתן].

ובזה גופא [בעבודה בכל מקום בעולם] יש בכללות שני ענינים ושליבים – (א) הפעולה הפנימית עם התחתון, שמכניסים קדושה אפילו במקום התחתון, לפי גדריו. אבל דבר זה יכול להיות באופן שהתחתון נשאר תחתון, והוא רק מקבל מהעליון המשפיע. לאחר מכן צריכה להיות אופן עבודה נעלה יותר: (ב) – הברור והזיכור הוא עד כדי כך, שהמקום (התחתון) **עצמו** (בתכונותיו המיוחדות) נעשה מקום תורה ומצוות, ע"י שמקימים שם מוסדות של תורה ותפילה וגמילות חסדים, בתי כנסיות ובתי מדרשות וכו', כך שהמקום נעשה כאילו עצמאי, ואינו זקוק להשפעה (של קדושה) ממקום (שני ו) עליון יותר. ויתירה מזו – לא "כאילו", אלא באופן שמגלים את המעלה שבתחתון עצמו, שהמקום נעשה כמו העצם עצמו (דירה לעצמותו יתברך¹³). ואדרבה: אנשי המקום פועלים בתורה ומצוות מיוזמתם העצמית, בהתאם למנהגים והדרכים המיוחדים ("הלך בנימוסי") של המקום, שבהם מתייחד מקום זה ממקומות אחרים.

ג. עפ"ז מובן העילוי של דורנו זה לגבי הדורות שלפניו. בדורות הקודמים לא היו בני ישראל מפוזרים כ"כ בכל קצווי תבל כפי שהוא בדורנו זה. לא מיבעי בזמן שבית המקדש הי' קיים כשבני ישראל היו בארץ ישראל (וסביבתה), אלא אפילו בדורות הראשונים של הגלות, התגוררו יהודים רק במדינות מסוימות, על כל פנים רק בחצי כדור העליון; משא"כ בדורות שלאח"ז – התפזרו בני"י במדינות רבות יותר, עד גם בחצי הכדור התחתון (באמריקה וכו'), ובכל דור ודור נתוסף בזה עוד יותר, עד לדורנו אנו – אשר בו יהודים מצויים בכל קצוי תבל ממש, והם מקיימים שם תומ"צ, ובאופן של התלבשות לפי מנהגי המקום, ועד שהקימו וממשיכים להקים, מוסדות של תורה ומצוות בכל מקום ומקום לפי עינו.

כשמתבוננים בזאת – אפילו לרגע קל – רואים את העילוי שבדורנו אנו לגבי הדורות שלפנינו, בזה שישנו הברור והזיכור של כל מדינה ומדינה שבעולם.

וע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), שלפי כל הסימנים, כבר סיימו את כל הברורים, הרי מובן מדוע אוחזים כבר בשלב הגאולה.

¹³ (ראה המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ) (נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה (32).

ד. כל הענינים בנויים באופן של כללות ופרטות¹⁴. הענין הנ"ל – שלימות בירור העולם – משתקף במיוחד בבירורה של מדינת צרפת.

ובהקדים, שבאחד מיעודי הגאולה (בהפטרות השבת האחרונה) נאמרה במפורש מדינת צרפת: "וגלות החל הזה לבני ישראל גו' עד **צרפת** גו' ירשו את ערי הנגב, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"¹⁵.

וצריך להבין: מזה שהנביא מפרט את הגלות והגאולה של **צרפת**, מובן שקיימת שייכות מיוחדת ביניהם, שהרי אפילו אם בתחילת הגלות הוגלו יהודים לצרפת¹⁶, למאי נפקא-מינה לפרש זאת בפסוק, ובפרט ביעוד שעוסק (לא בהתחלת הגלות לפני כמעט אלפיים שנה, אלא) **בגאולה!**

ומזה מובן שבגאולה נוגע הדבר שהיא קשורה עם צרפת, וש"גלות החל הזה" (התחלת הגלות) הי' ב"צרפת". ויש לומר הטעם, כי שלימות בירור העולם – "והיתה לה' המלוכה" – נפעל על"י הביורור ועל"י של ("בני ישראל" ב) **צרפת**, כדלקמן.

ה. יובנן זה ע"פ השינוי והחידוש ביחס של ישראל בדורנו זה למדינת צרפת, לגבי היחס שהי' בדורו של אדמו"ר הזקן:

ידוע¹⁷, שבתקופת אדמו"ר הזקן, שפרצה המלחמה בין נפוליון הצרפתי והצרר אלכסנדר הרוסי, סבר אדמו"ר הזקן (לא כמו גדול אחר בישראל¹⁸) שלטובת מצבם הרוחני של בני ישראל בעניני יראת שמים עדיף שרוסי' תנצח, וצרפת תנחל מפלה.

ובלשונו הקי"ץ¹⁹: "אם ינצח ב"פ [בונאפרט²⁰] יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהן שבשמים, ואם ינצח

¹⁴ (ע"ד שהוא בנוגע לתורה – ראה פרש"י ר"פ בהר. הקדמת התניא (ג, סע"ב). ולהעיר ממשנה חגיגה י"ד, א. גמ' שם יא, א.

¹⁵ (עובדי' א, כ"א.

¹⁶ (ראה רד"ק עה"פ.

¹⁷ ("בית רבי" ח"א פכ"ב (מה, ב ואילך). ספר השיחות תורת שלום ע' 203. אגרות-יקודש אדמו"ר מהור"צ ח"ה ע' תנא. ספר התולדות אדה"צ ע' רנט (בהוצאת תשמ"ו – ח"ד ע' 1025) ואילך. הנסמן לקמן הערה 19. 21.

¹⁸ ("בית רבי שם הערה א. תורת שלום שם. לקו"ד ח"ד תשיד, ב. וראה שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשד"מ.

¹⁹ (במכתבו להחסידי ר' משה מייזליש – נדפס בבית רבי שם (מז, א). אגרות-יקודש אדמו"ר הזקן סי' סד (ע' קנ"קנא). ובכ"מ (נסמנו ב"מקורות והערות" לאג"ק שם ע' תנד).

²⁰ שם משפחה של נרפאליאן.

א' [אלכסנדר] אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל, אבל יתקשרו ויתחברו ויתעקדו לבן של ישראל לאביהן שבשמים".

הטעם לכך הי', כי צרפת (ונפוליון בראשה) ייצגה אז תנועה של חופש ר"ל מכל עיני דת ואמונה בהקב"ה. וקליפה זו של מלכות צרפת (נפוליון) – שהיוותה את "תוקף הקליפה והדין הקשה" מחמת ה"גאות והתנשאות לתלות ולסמוך על כחו וגבורתו כו' לומר כחי ועוצם ידי ומסלק ההשגחה ואמונה ובטחון באלקים כו'" (בדוגמת קליפת סנחריב), כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי²¹ – לא היתה רק ענין לפני שעה כו', אלא ענין הנוגע לכל הזמנים והדורות לאחר ז',

כידוע בדברי הימים, שהמהפכה הצרפתית בשנת תקמ"ט (אשר כתוצאה ממנה נעשה נפוליון, כעבור מספר שנים, למנהיגה של צרפת) היתה גם מהפכה אידיאולוגית, ענין כללי שהביא עמו שינוי עיקרי בעולם כולו. והיא היתה מהמאורעות העיקריים שעליהם הושתנו יסודות ההנהגה של "העולם המודרני" וה"תרבות", עד היום הזה:

עד המהפכה, ממשלת צרפת (ורוב המדינות) היתה לגמרי בידי המלך והמלכה, והם הנהיגוה כפי שעלה בדעתם. המהפכה התבססה על כך, שבני האדם חופשיים להתנהג כרצונם, ולכן הדיחו את המלך והמלכה כדי לשחרר את המדינה משליטתם וממשלתם, ושהנהלת המדינה תעבור לידי הציבור. המייצג את כל אנשי המדינה.

אף על פי שיש בכך את המעלה, שמתוסף חופש בגשמיות ובצדק ויושר כו', והדבר הי' מביא חירות ועשירות לבני ישראל – אבל מכיון שהדבר לא הושתת על יסוד האמונה והבטחון בה' – הביא הדבר עמו (ובמיוחד ע"י נפוליון) גישה של חופש ברוחניות²², חופש מעיני דת, ופריקת עול והפקרות וכו', דבר שהשפיע על עוד כו"כ מדינות בזמן ההוא ובזמנים שלאחרי זה.

ומטעם זה התנגד אדמו"ר הזקן בכל התוקף למלכות צרפת, והתפלל שיפסידו במלחמה,

²¹ במכתבו להחסידי ר"מ הנ"ל – נדפס בבית רבי שם (מח, א ואילך). אגרות-יקודש אדמו"ר האמצעי סי' ח (ע' רלז ואילך). ובכ"מ (נסמנו ב"מקורות והערות" לאג"ק שם ע' תפט).

²² ראה שיחת שמח"ת תרע"ו – נעתקה בס' מגדל עוז (כפ"ח תש"מ) ס"ע תנז ואילך.

ועד כדי כך, שבגלל זאת שסירב להיות תחת שליטתם, ברח אדמו"ר הזקן עם כל בני ביתו (וכל רכושו ונכסיו) מליאדי²³ (ועד שבדרך הטבע, כתוצאה מכך²⁴, אירעה אחר כך הסתלקותו של אדמו"ר הזקן בכפר פיענא בכ"ד טבת).

והוא הבטיח (לאדמו"ר האמצעי), עד כדי שבועה²⁵, שרוסי' תנצח במלחמה, וכך הי'. וע"י כך ניצלו אז בני"י מההשפעה הבלתי רצוי', שהיתה אם צרפת היתה כובשת אז את רוסי', ובני ישראל יכלו אח"כ להמשיך את עבודתם בקירוב לבם אל אביהם שבשמים. ובמיוחד – ע"י גילוי תורת החסידות במדינה ההיא באמצעות רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו של אדמו"ר הזקן.

ו. בזה רואים את החידוש שניתוסף במיוחד בדורנו זה, ביחס למדינת צרפת, בכוחו ובשליחותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו²⁶:

מבלי הבט על כך שמדינה זו היתה בזמנים ההם "תוקף הקליפה כו", והתנגדה להנהגה שע"פ יראת שמים ובפרט בדרך החסידות וכו', שבגין כך התנגד אדמו"ר הזקן בתוקף לנצחונה (כנ"ל ס"ה), וגם בדורות לאחר זה²⁷ – ראו בפועל, שהמצב בצרפת לא הי' מסוגל כל כך ליראת שמים כו', וגם אצל רבותינו נשיאינו (ממלאי מקומו של רבינו הזקן) לא הי' (כ"כ) בקביעות הגילוי דהפצת תורת החסידות בצרפת²⁸ -

וכעת נשתנה מצב זה מן הקצה אל הקצה, אשר לא זו בלבד שאור הקדושה הגיע (ממקום אחר) לשם, אלא שיהודים לומדי תורה (נגלה דתורה ופנימיות התורה) ומקיימי מצוות ביראת שמים התיישבו שם למשך זמן, ובמיוחד – בשליחותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ועסקו שם בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור, ובכתיבת חידושי תורה וכו', שגם יהודים נוספים (במקומות אחרים) יכולים ללמוד בהם, עי"ז שהם יצאו לאור לאחמ"כ בדפוס וכו"ב.

ובמיוחד – לאחר מלחמת העולם השני', הגיעו לשם בהשגחה פרטית והתיישבו שם יהודים ממדינות שונות, עד שמדינה זו נעשתה מקום ומרכז של תורה ויהדות, של הפצת התורה והיהדות בכלל והפצת המעיונות החסידות

²³ ראה בארוכה במכתב אדהאמ"צ הנ"ל (אג"ק שם ע' רמ ואילך). לקו"ד ח"א יג, ב ואילך.

²⁴ אג"ק שם ע' רמד. בית רבי שם מו, א הערה ב. לקו"ד שם יד, ב.

²⁵ אג"ק שם ע' רמג.

²⁶ בהבא להלן, ראה גם ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 570 ואילך. סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 4-163 (לעיל ע' 113).

²⁷ וכן בנוגע לדורות שלפנ"ז – "אשר הרבו להרע בישראל . . . כמבואר בספר שבט יהודה באריכות וכו'" (אג"ק אדהאמ"צ שם ע' רלט. וראה גם בספרו שערי תשובה ח"א פ"ה (ה, ב)).

²⁸ וראה לקמן ס"ז שינוי התקופות בזה.

במיוחד, עי"ז שהקימו שם ריבוי מוסדות של תורה ותפילה, כולל ובמיוחד – ישיבת "תומכי תמימים ליברוויטש", וגם "אחי תמימים" וכיוצא בזה, עם כמה וכמה סניפים. וכן מוסדות חינוך בכלל על טהרת הקודש, ונוסף לזה – מדפיסים שם ספרים בנגלה דתורה ובפנימיות התורה, וכל זה באופן דהולך ומוסיף ואור.

והחידוש שבדבר מובן ע"פ הנ"ל: כשם שזה בנוגע לעבודה בכללות העולם, שמדור לדור הגיעו יהודים למקומות חדשים ורחוקים יותר, בכדי לפעול שם את הבירור, שהרי שלימות הבירור הוא כאשר שמתיישבים במקום ההוא ו"הלך בנימוסי", מנצלים את מנהגי המקום כדי להוסיף בעבודת ה' (כנ"ל סעיף ב) – כמו"כ הוא בנוגע לעבודתם של רבותינו נשיאנו בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיונות חוצה, אשר במשך הדורות נתוסף בכך יותר ויותר, ועד שבדורנו זה נתוסף גם בירורה של מדינת צרפת, שמבלי הבט על כך שהיא היתה מקום תחתון ביותר, ומנהגי המקום היו אז סתירה לענייני יראת שמים כו' (שבגלל זאת התנגד רבינו הזקן לנצחונה של צרפת), התיישבו במדינה זו יהודים בדורנו זה (בכחו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כדלקמן), וביררו וזיכנו אותה, עד שאדרבה – ניצלו את מנהגי המקום ("הלך בנימוסי") כדי להוסיף בהפצת התורה והיהדות והפצת תורת החסידות.

ז. ויש לומר שהכח לזה נובע מכך, שזה ה' הסדר אצל נשיא הדור עצמו, כ"ק מו"ח אדמו"ר:

מקומם הקבוע של רבותינו נשיאנו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, ה' במדינת רוס'. אפילו כאשר יצאו מהמדינה ההיא – דבר שהתחיל מאדמו"ר מהר"ש²⁹ – ה' זה רק באופן עראי, על מנת לחזור.

אצל נשיא דורנו נתוסף החידוש לגבי הנשיאים שלפניו – שעקר את מקומו ממדינת רוס', והתיישב במדינות אחרות. ובכללות – היו בשנות נשיאותו שלוש תקופות, של **בערך** עשר שנים (כפי שדובר פעם³⁰): התקופה הראשונה (תר"פ-תרפ"ח) – בעיקר ברוס', התקופה השני' (תרפ"ח-ת"ש) – בפולין, והתקופה השלישית (ת"ש-תש"י) – בארצות הברית.

וע"פ המדובר לעיל, שבכל מקום צריכה להיות ההתלבשות לפי מנהגי ותכונות המקום ("הלך בנימוסי"), היו שינויים ממקום למקום באופן העבודה של הפצת התורה והיהדות והפצת המעיונות חוצה, בהתאם למקום אשר בו נתיישב.

ויש לומר, שהואיל ואצל נשיא דורנו **עצמו** היתה התלבשות באופני עבודה שונים, מרוסי' (מקום אבותיו), שבה עבדו את עבודתם כל רבותינו נשיאנו, עד

²⁹ ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תש"ל) ע' 39. 42. 52.

³⁰ לקו"ש ח"ח ע' 303 ואילך.

לארצות הברית, חצי כדור **התחתון** – העניק הדבר את הכח לפעול את הבירור של כל המקומות שבעולם, גם של התחתון ביותר, כמדינת צרפת וכיוצא בזה.

זהו החידוש של דורנו זה לגבי דורו של אדמו"ר הזקן (והדורות שלפני זה בכלל) – כפי שרואים זאת בגלוי ביחס כלפי מדינת צרפת:

לאחרי הבירור והזיכרון שנעשו ע"י העבודה של הפצת התורה והיהדות והפצת המעיונות חוצה במשך כמה וכמה דורות מאדמו"ר הזקן, עבודה שפעלה בירור וזיכרון גם בכל העולם (בדרך מלמעלה למטה), ועוד ועיקר: ככל שמתקרבים לגאולה שאז תהי' שלימות הבירור של כל העולם – נתקבל בדורנו זה, מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו כח נוסף, נעלה יותר, לפעול גם את הבירור של מדינת צרפת.

ובכללות יותר – התחילה העבודה בזה עוד מאדמו"ר מהר"ש³¹, כידוע³² שנסע כמה פעמים לצרפת ועשה שם בעלי תשובה (נוסף לזה שחשב ופעל שם עינים בתורת החסידות), ואחר כך עוד יותר – ע"י אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שהי' שם פעמים רבות, ועד ששם (במענטאן) הי' ה"בנין" של המשך תער"ב הידוע³³, וגם כתב שם חלק מההמשך³⁴.

ועיקר ושלימות הבירור – באופן של קביעות והתיישבות ובאופן פנימי³⁵, עד לאופן של הפצה – נעשה בדורנו, על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר – נוסף לזה שהי' בצרפת כמה פעמים, ואמר שם מאמרי חסידות³⁶ ושיחות³⁷ – שלח לשם שלוחים מבני ביתו, אשר היו שם כמה שנים³⁸, ועבדו עבודתם בלימוד נגלה דתורה ופנימיות התורה, וכן שלח לשם כתבי חסידות ואגרות קודש שלו, ושם גם הוכנו כמה עינים לדפוס³⁹ [כמדובר כמה פעמים במעלת דבר שבדפוס לגבי כת"י, שהוא מגיע לריבוי גדול יותר של אנשים והוא

³¹) ולהעיר שכמה מרבתינו נשיאינו דיברו בשפה הצרפתית, ראה (לדוגמא) ספר התולדות שם ע' 42. אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ע' רמו (ושם, שפעם, בהיות כ"ק אדנ"ע עם בנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בצרפת, במשך כארבעה שעות דיבר בשפה הצרפתית).

³²) ספר התולדות שם.

³³) לקו"ד ח"ב שא, א. שה, א.

³⁴) ראה אג"ק הנ"ל ח"ב ע' תשנ"ג.

³⁵) משא"כ אדמו"ר מהר"ש ואדנ"ע לא היו שם באופן של קביעות כו'.

³⁶) ד"ה אני לדודי, מיום ד', ח' אלול תרצ"ו בפר"ז – ע"פ רשימת מאמרי דא"ח שלו

(קה"ת תשכ"ח). ועוד.

³⁷) פורים תרנ"ח בפר"ז (ספר השיחות תרצ"ו-חורף ה'ש"ת ע' 257 ואילך).

³⁸) בשלהי חורף תרצ"ג התיישבו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית מרת

ח' מושקא נ"ע זי"ע בצרפת, שם דרו כשמונה שנים עד שנת תש"א. **המול**.

³⁹) ראה בפרטיות במבוא לאג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ג' ע' 9 ואילך.

נגיש יותר אליהם, משא"כ כת"י, ששייך רק ליחידי סגולה – אלה שמונח אצלם הכתב, ואלה שיכולים לקרוא בו. ובפרט כאשר מדפיסים דבר חדש, שיש בזה חביבות מיוחדת המעוררת סקרנות בטבע האדם⁴⁰]. נוסף לכמה וכמה דברי תורה שנכתבו שם ו(אח"כ) יצאו לדפוס,

ובכללות – פעלו שם בירור וזיכור בדרכי התלבשות ע"י "הלך בנימוסי", ודוקא מתוך יראת שמים והידור, בכדי לפעול את הברור באופן פנימי, מיני' ובי', דבר אשר פרץ את הדרך ונותן את הכח לשבור ולהפוך את תוקף הקליפה.

והגילוי בזה בשלימות נפעל לאחר ש"ק מו"ח אדמו"ר הגיע לארצות הברית, לחצי כדור התחתון, ויסד שם (בצרפת) ישיבת תומכי תמימים ועוד מוסדות, ומינה ושלח שלוחים על מנת להתיישב שם ולבנות מוסדות, ולהפיץ תורה ויהדות בכלל ותורת החסידות במיוחד – וכפי שרואים במוחש, ובפרט בשנים האחרונות, את ההצלחה הגדולה והמרובה בכל הפעולות של הפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה במדינת צרפת, ועוד מדינות, באופן דהולך ומוסיף ואור.

עד לאופן, שנוסף לזה שנשיא דורנו נותן כח להמשיך קדושה גם בתחתון (אבל זה יכול להיות דוקא באופן שהקדושה נמשכת ממקום שני, מקומו של נשיא דורנו) – נותן הוא כח, שבמקום זה גופא נעשה מקום ומקור של תורה, ע"י ייסוד ישיבת תומכי תמימים שם, כמו בליובאוויטש לכתחילה⁴¹, כאילו שזה דבר עצמאי, ואינו זקוק להשפעה מהמקור, כיון שהוא נעשה בדיוק כמו הענין עצמו.

ונוסף לזה – מדפיסים שם (והדפיסו גם בעבר) דברי תורה, בתורת הנגלה ותורת החסידות, כולל – חידושי תורה, שגם זה מדגיש איך שצרפת וכו' נעשים מקור לעיני תורה לכל העולם כולו, שאחרים מקבלים מעיני התורה שמדפיסים שם, ויכולים ללמוד בהם ואותיות מחכימות⁴² וכו'.

⁴⁰) ואף שזה בא בתחלה מצד טבעו (טבע גם של אוה"ע), הרי ע"פ פס"ד הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שרצונו הפנימי של ישראל הוא לקיים תומ"צ, מובן, שדברי תורה מושכים אותו – מעצם טבעו – ללמוד ולעיין בהם.

⁴¹) ובלשון מכתבו בקשר להתייסדות הישיבה שם (אג"ק שלו ח"ט ע' רפה): "כל מדינה ומדינה יש לה תנאי חיים שונים. . . אבל בנוגע הסדרים העיקרים של ישיבת תומכי תמימים אין לזוז מהם אף זיז כל שהוא בכל תוקף כעין דהוא בארעא דליובאוויטש". וראה שם לעיל: "ברוך שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה ליסד ישיבת תומכי תמימים במדינת צרפת, ואין לשער גודל העונג והנחת רוח שגורמים בזה להוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים בשמי עליון כו". – וגודל השמחה בזה יומתק ע"פ המבואר בפנים.

⁴²) "של"ה קצא, ב. מגדל עוז הל' אישות פ"ד ה"ט.

וכאמור לעיל, הפעולות שם עכשיו, הן הגילוי בפועל של הכוחות אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו השקיע שם בשנים שלפני זה⁴³. אשר בהיותו נשיא הדור – והנשיא הוא הכל⁴⁴ – נותן הוא את כח העצם לכל אנשי הדור כדי לפעול את הבירור בכל העולם כולו, גם במקום הכי תחתון. עד לאופן שבמקום הזה מתגלה העצם עצמו, כנ"ל.

ח. ויש לומר שדבר זה [ובפרטיות – שני ענינים אלו שבבירור: (א) בירור התחתון (אבל באופן שנשאר תחתון), ו(ב) גילוי העצם בתחתון, באופן שנעשה דבר אחד עם העליון] מרומז גם בתיבת "צרפת":

"צרפת" היא מלשון צירוף, שמבטא את הענין של צירוף ובירור וזיכור, כפי שנאמר בנוגע לגאולה⁴⁵ – "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים". שהגאולה ה"ה באה ע"י שלימות הבירור והצירוף של כל העולם (כנ"ל ס"א).

ולהוסיף (על דרך הצחות והרמז): "צרפת" היא גם בגימטריא שבע מאות ושבעים (770), שלימות המספר שבע, כפי שכל אחד כלול מעשר (שבעים), וכפי שכל אחד כלול ממאה (שבע מאות), ושניהם יחד (שבע מאות ושבעים). ויש לומר שדבר זה מרמז, שבבירורן של המדינות הללו נגמר ונשלם בירור כל העולם שנברא בשבעת ימי הבנין בכל הפרטים ופרטי פרטים.

ויתירה מזה: "770" – הוא מספר הבית של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר בו חי ועבד עבודתו בעשר השנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, בארצות הברית (חצי כדור התחתון). ו"ל, שזה מרמז על הענין השני (הנעלה) שבבירור וצירוף [נוסף על בירור של התחתון ביותר, אבל באופן שנשאר תחתון בערך לעליון], שהוא נעשה כמו העצם ("770") עצמו, הבית של נשיא דורנו, מקורה של הפצת המעיינות חוצה בזמן הזה בכל קצוי תבל.

ויש להוסיף, שענין זה נמצא בהדגשה יתירה ב"הלך בנימוסי": מנצלים את תכונות המקום גופא למעליותא – לגלות את העצם (של עצמות ומהות) במקום זה, באופן שמורגש שהמקום נעשה "עצמאי" בכל עניני תורה ומצוות (ע"ד המעלה שביש הנברא אשר הוא מרגיש ש"מציאותו מעצמותו", מכיון שמקורו

⁴³ להעיר מדברי הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע לאחת מהשלוחות דמדינת צרפת: "מיר האבן געאקערט און געזיט, און איר דארפט שניידן" [אנו חרשנו וזרענו ואתם צריכים לקצור"]. המו"ל.

⁴⁴ פרש"י חוקת כא, כא.

⁴⁵ דניאל יב, יו"ד.

מעצמותו ית' ש"מציאותו⁴⁶ הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו⁴⁷).

ויש לומר, שהא בהא תליא: כדי לפעול את בירור התחתון ביותר, זקוקים לכח העצם. מצד בחינת הגילויים – שבה יש חילוק בין עליון לתחתון – יכולים להמשיך אלקות במקום שהוא כלי מוכשר לזה; משא"כ בכח העצם (שלמעלה מעליון ותחתון) אפשר לברר ולצרף אפילו מקום תחתון שאינו כלי, ועד יתירה מזה – להמשיך שם את העצם עצמו. וכן גם לאידך: דוקא באמצעות המקום הכי תחתון – מתגלה העצם, אשר פועל את הבירור בכל העולם.

ט. עפ"ז יובן גם: שלימות הבירור של כל העולם בגאולה – "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" – תלוי' ובאה לידי ביטוי בבירור בדרך התלבשות של גלות "צרפת" – ובשני הענינים הנ"ל: (א) מכיון שהיא המקום התחתון ביותר – נפעל על ידה גמר ושלימות הבירורים של כל העולם, כמרומז בשמה "צרפת" מלשון צירוף ובירור. (ב) בבירור של צרפת (בגימטריא "770") מרומז גם הגילוי שנותן את הכח לברר את **כל הענינים** בשלימות, עד לאופן שבכל מקום ומקום ממשיכים את גילוי העצם.

י. בכדי להקל עוד יותר על היהודי – ראו דבר פלא אשר מבטא בגלוי לעיני בשר את הבירור וההפיכה הנ"ל שפעלו במדינת צרפת.

[וזזהו גם מענה לאלה המתאוננים, מדוע לא רואים כיום מעשה ניסים (כמו בדורות הראשונים). הנה – בנאמר להלן – דוגמא אחת לנס, המראה כי טענה זו מופרכת היא]:

ידוע ומפורסם שלכל מדינה יש את ניגונה המיוחד, "ניגון המדינה" [ע"ד הדגל המיוחד של כל מדינה], שאותו שרים או מנגנים באסיפה או מאורע רשמי, או כאשר תושבי המדינה נאספים יחדיו במאורעות רשמיים מסויימים, ועד"ז כאשר באי-כח ונציגים של המדינה נוסעים למדינות אחרות, וכיו"ב.

מובן, שניגון המדינה מייצג דוגמא של המדינה. ועאכ"כ כשמדובר אודות ניגונה של מדינת צרפת – כידוע, שהניגון נתחבר בעת המהפכה⁴⁸.

⁴⁶ תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

⁴⁷ ראה ס' השיחות – תורת שלום ע' 120 ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קמד. סה"מ תש"ז ע' 238. ובכ"מ.

⁴⁸ ולהעיר שבשנה זו תתמלאינה מאתיים שנה לחיבור ניגון זה (בשנת תקנ"ב).

ובפרט ע"פ פנימיות העינים – הרי ידוע⁴⁹ שלכל מדינה (גדולה) יש שר למעלה, ויש לומר, שזה גם קשור עם ניגון המדינה, אשר נבחר ע"י המדינה⁵⁰.

לפני כמה שנים⁵¹ התחילו חסידים לשיר את ניגונה של מדינת צרפת – ניגון המהפכה – עם המילים "האדרת והאמונה לחי עולמים". . התהלה והתפארת לחי עולמים"⁵².

משך זמן קצר לאחר זה – התרחש דבר פלאי ביותר: מדינת צרפת חוללה שינוי בניגון המדינה הנ"ל⁵³.

ובסיבת הדבר – מסבירים זקני החסידים, שלאחרי שהניגון נתהפך לקדושה (כנ"ל), הרגיש זאת השר והמזל למעלה של מדינת צרפת, וזה גרם למטה את השינוי בניגון, מצד הרגש, שהניגון נעשה שייך לתחום הקדושה, ניגון חסידי אשר שרים בעת התוועדויות חסידותיות, כולל גם – בהתוועדויות במדינת צרפת עצמה!

ובזה רואים בגלוי את השינוי הקיצוני שנעשה בדורנו זה לגבי דורו של אדמו"ר הזקן:

לקחו את הניגון הזה והפכו אותו לקדושה – "האדרת והאמונה לחי עולמים", ושרים אותו (באותן תנועות) בהתוועדויות חסידותיות, שבהן מדברים דברי התעוררות בעיני תורה ומצוות ותורת החסידות.

ועד כדי כך, שישנם כאלה שאינם יודעים כלל שניגון זה נלקח מ"אי-שם", אלא חושבים שזהו ניגון חסידי מעיקרא [שמזמן לזמן מתחדשים ניגונים חסידותיים חדשים ע"י אלה המסוגלים לחבר ניגון טוב, וכאשר זה מתקבל ע"י הציבור ושרים אותו בציבור, נעשה הוא חלק מהניגונים החסידותיים!]

⁴⁹ ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 204: "כל מלך גדול, כמו מדינתנו ואנגליא וצרפת ואשכנז בודאי יש להם שרים כו", ע"ש בארוכה. וראה גם אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' צה ואילך.

⁵⁰ ראה גם יהל אור (ע' שעד) בנוגע לניגוני ישמעאל ואדום (ש"ב ישמעאל ניגונים הוא של מרה שחורה ומזה מתענגים, ובאדום הוא להיפך ניגונים של חדוה) – שקשורים עם מהות אומות אלו.

⁵¹ בעת ההקפות דליל שמח"ת שנת תשל"ד.

⁵² ע"ד "נרפאליאן'ס מררש" – ראה ספר השיחות תש"ג ע' 118, שרבינו הזקן ביקש שיודיעוהו ניגון ה"מררש" שעמו עברו הצרפתים את גבולה של רוסיה, וכשניגו הניגון בפניו נענה ואמר שזהו ניגון של נצחון, וסיים – לאחר משך זמן שהי' "שטרק פר'דביקות" – סוף כל סוף יהי' **דין נצח!**

⁵³ כמה חדשים לאחר שהתחילו לנגן "האדרת והאמונה וכו'" בשנת תשל"ד – שינו את קצב הניגון ורככו את תנועותיו (מפני הכבוד), ע"פ הצעת מנהיגה של צרפת דאז. ובשנת תשמ"א שינה אותו מנהיגה החדש (הנוכחי) חזרה לקצבו הקודם. **המו"ל**.

יא. מדוע מזכירים זאת עכשיו? ובפרט שחסידי יכול לטעון, שחינכו אותו שכל ענינו הוא – לימוד התורה. אין לו זמן כלל לענינים אחרים, כולל גם מופתים, עד שהם כלל אינם תופסים אצלו מקום כ"כ⁵⁴.

הנה ראשית – צריכה להיות ההכרה וההודאה לה' על הניסים שהוא עושה.

ובפרט כאשר עומדים בסמיכות לימי החנוכה, שענינם הוא "פרסומי ניסא"⁵⁵ – הנה אפילו את"ל שבשאר ימי השנה לא צריכה להיות כזו הדגשה בענין של פרסומי ניסא (כדמוכח מזה גופא שזהו ענינם של חנוכה ופורים וכיצא בזה) – אבל בימי חנוכה צריך להיות פרסומי ניסא, ויש לומר, שזה כולל לא רק את נס המלחמה ונס החנוכה (של פך השמן), אלא פרסומי ניסא בכל הניסים שהקב"ה עושה לבני ישראל – "בימים ההם בזמן הזה".

ועוד והוא העיקר: ההכרה וההודאה ונתינת השבח לה' על הניסים שהוא עושה, הרי בנוסף על ענין של הכרת טובה – ה"ז גם נוגע לביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שהגמרא אומרת⁵⁶: "ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח . . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה . . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו⁵⁷) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז מובן בעניננו, שפרסומי ניסא של הניסים שעושה הקב"ה בזמננו – הרי זה נוגע להבאת הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

יב. ומזה מתקבלת הוראה עיקרית:

מאחר שכבר עומדים לאחרי כל הענינים, והגאולה עדיין לא באה – דבר נכון ביותר הוא לעסוק בענין של "פרסומי ניסא", לפרסם אצל עצמו ואצל הזולת, ובכל מקום ומקום – את הניסים שהקב"ה עושה עמנו, מתוך ידיעה שבזה קשורה הגאולה האמיתית והשלימה!

ועאכ"כ בימי החנוכה, שענינם הוא "פרסומי ניסא" כנ"ל – יש לראות לנצל ימים אלו, נוסף לכל הפעולות ומבצעי חנוכה, גם – כדי לערוך התוועדיות חסידותיות[או לקרוא לזה בלשון אחר, בכל מקום לפי ענינו, "אזלת לקרתא הלך בנימוסי"]⁵⁸, בכל יום מימי החנוכה, ולדבר שם דברי תורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה, ולקבל החלטות טובות בכל עיני תורה ומצוות, ובאופן של מוסיף והולך

⁵⁴ וראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' צד. סה"מ תש"ט ע' 43 (השני).
סה"ש תשמ"ז – שיחת ש"פ תבוא.

⁵⁵ שבת כא, ב ובפרש"י.

⁵⁶ סנהדרין צד, א.

⁵⁷ פרש"י שם.

ואור (בהתאם לנרות חנוכה), ועוד ועיקר – לדבר בענין פרסומי ניסא, הניסים "בימים ההם בזמן הזה".

יג. הענינים הנ"ל בקשר לצרפת נמצאים בהדגשה בהתוועדות זו, מכיון שנמצאת כאן קבוצה של יהודים מצרפת אשר הגיעו לשבת זו לכאן – בית הכנסת ובית המדרש של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ("770").

ובפרט שיהודים אלו עוסקים בבניית מוסדות חדשים בצרפת ובהדפסת ספרים חדשים, וכמדובר לעיל עד כמה זה נוגע לביורו של כל העולם. נוסף לכך – שזה ודאי זה מוסיף הצלחה בכל הענינים של המתעסקים בזה, בגשמיות וברוחניות, ומוסיף בקשר שלהם עם תורה ומצוות, על-ידי זה שהם מוסיפים בפשטות בקיום התורה והמצוות, כולל ובמיוחד – במצות הצדקה, שמקרבת את הגאולה⁵⁸, הגאולה של ישראל בכל העולם כולו.

לכן, מהנכון לכבד אותם באמירת "לחיים", ומזה תמשך הוספה בחיים לכל אחד מהם ולכל המסובים בתוך כלל ישראל.

ולוסיף, שנמצאים כאן גם אורחים ממדינת קנדה, שהיתה לה פעם שייכות למדינת צרפת.

יד. ויהי רצון, שהבירור וההפיכה של צרפת – יחד עם שלימות עבודת הביורורים בכל העולם – יביאו כבר תיכף ומיד בפועל ממש את קיום היעוד "וגלות החל הזה לבני ישראל גו' עד צרפת גו' ירשו את ערי הנגב, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "פרצת עליך פרץ"⁵⁹, "זה משיח שנאמר⁶⁰ עלה הפורץ לפניהם"⁶¹,

(וכפי שמסיימים את ברכת החודש בשבת זה): "ונאמר אמן".

[האורחים שיחיו מצרפת אמרו "לחיים". וניגנו "האדרת והאמונה לחי עולמים". ובאמצע הניגון רמז כ"ק אדמו"ר שליט"א באצבעותיו הק' לשרוק⁶²].

⁵⁸ (ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב). תניא אגה"ק ס"י (קטז, א).

⁵⁹ פרשתנו לח, כט.

⁶⁰ מיכה ב, יג.

⁶¹ אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

⁶² להעיר מהשייכות דשריקה לענין הגאולה וקבוץ גלויות (כמ"ש אשרקה להם ואקבצם – זכרי' י, ח. חולין סג, א. וראה סד"ה וישב העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' תשפג). שיחת פורים תשל"ו), ולשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה באופן של "פרצת" (אותיות "צרפת"). ולהעיר, שזהו גם ענינה של סעודה שלישית בשבת (ראה שבת קיח, א-ב, זח"ב פח, ב. וראה סידור (עם דא"ח) ר, א ואילך. ובכ"מ).